

Gatekeepers trainingen: (Hoe) werkt het?

Martin Steendam

Klinisch psycholoog, P-opleider GGZ Friesland

Jos de Keijser

Klinisch psycholoog, GGZ Friesland en RUG

Amsterdam, 30 maart 2011

Geen belangenverstrengeling

Spreker(s)	Werkzaam			
M. Steendam	GGZ Friesland			
J. de Keijser	GGZ Friesland			

Onderzoek: aanvraag bij ZON-MW

Drie deelonderzoeken

- Is gatekeeperstraining effectief?
- Leidt gatekeeperstraining tot daling suicidepogingen?
- Is gatekeeperstraining kosteneffectief?

Kerkhof, Smit, Steendam ea, 2011

Suicidepreventie, een keten

- Onderkennen, motiveren, verwijzen
 - Gate keepers naar huisarts
- Verwijzen naar specialistische hulp
 - Huisarts naar GGZ
- Behandelen van suïcidaliteit
 - GGZ naar huisarts

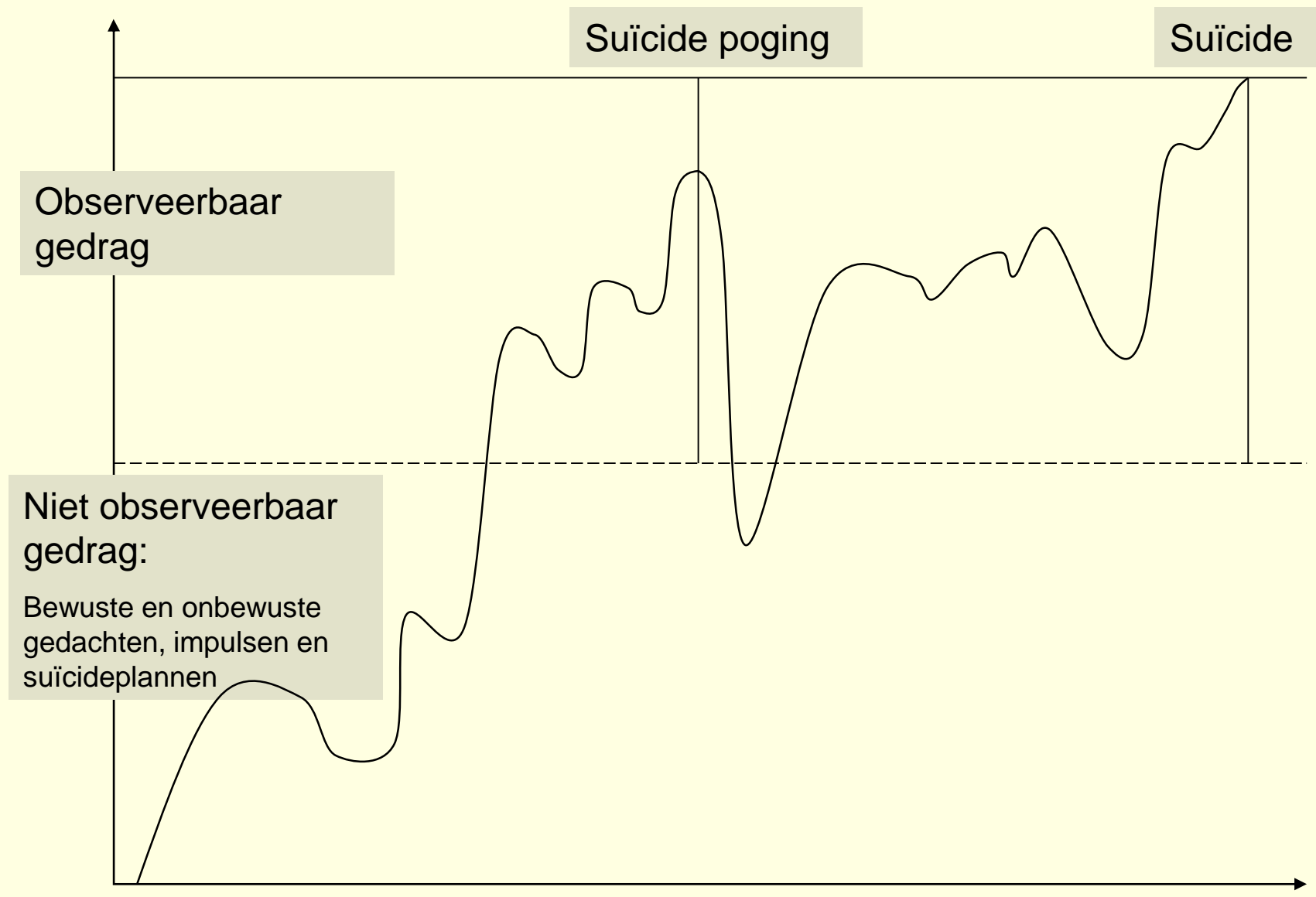
Ketenzorgdocument, Trimbos-instituut 2010

Noodzaak van gatekeepers

- 1.535 suïcides
- 94.000 suïcide pogingen
- 410.000 suïcidale gedachten

- ... niet allemaal bekend bij GGZ ...

Suicide tendentie

Observeerbaar gedrag

Niet observeerbaar gedrag:
Bewuste en onbewuste gedachten, impulsen en suicideplannen

Suicide poging

Suicide

Bron: Hawton, 2001

Tijd

Gatekeepers

- Wachten tot ze komen helpt onvoldoende
- Hulp van omgeving: gatekeepers
- (Vrijwel) iedereen kan gatekeeper worden
- Gewenste bereik van gatekeepers
 - contact met 410.000 suïcidale personen
- Wie kunnen gatekeeper zijn
 - Politie, brandweer
 - Ziekenverzorgenden, wijkverpleegkundigen
 - Schoolleerkrachten, leden ZAT-teams
 - Pastores, geestelijk raadslieden
 - Werkenden in de jeugdzorg, in de ouderenzorg
 - Vrijwilligers van telefonische hulpdiensten
 - Etc.
- Training kan helpen

Kenmerken van training

QPR – training

- Question
- Persuade
- Refer

Paul Quinnett, www.qprinstitute.com

- Het gaat om contact maken

Kerkhof & van Luijn 2010, MDR suïcidaal gedrag 2011

Onderzoek gatekeeper training

- Het eiland Gotland
- De militairen van Knox
- Twee duitse steden van Hegerl

Het eiland Gotland

- In Oostzee
- Ruim 50.000 inwoners
- 125 km bij 55 km, 3000 km²
- Training huisartsen in 1983 en 1984
- Gericht op diagnostiek en behandeling van depressie
- Significante afname van suïcide (mn onder vrouwen)
- Toename AD gebruik

Rutz ea, 2001

Militairen van Knox

- Cohort onderzoek
 - 1990 tot 1996
 - 1997 tot 2002
- Onderzoek bij 5.260.292 personeel Air Force
- Gelaagde interventie
 - Verminderen risicofactoren
 - Vergroten beschermende factoren
 - Etc
- 33% afname suicides

Knox ea, 2003, 2010

Twée duitse steden van Hegerl

- Nuremberg Alliance Against Depression (NAAD)
- European Alliance Against Depression (EAAD)
- Optimizing suicide prevention programs and their implementation in Europe (OSPI)

- Community intervention program
- **Nuremberg** (interventie, 480.000) vs **Würzburg** (controle, 270.000)
- Interventie met vier niveaus
 - Training huisartsen
 - Publiciteitscampagne
 - Community facilitators
 - Specifieke doelgroepen (risico, zelfhulpgroepen)
- 26,5 % daling vs 24,8 % stijging van TS, significant

■ Hegerl ea, 2006

Nederlands/Fries model

- Introductie en theorie mbt suïcidaal gedrag
- 3 trainingsronden, in tweetallen
 - Basisronde
 - Contact maken met gevoel
 - Empatisch doorvragen
 - Contact maken met ander
 - Toeschouwers perspectief
- Verwijskaart bespreken

De Keijser & Steendam, 2010

Empatisch doorvragen

- Doorvragen naar de aard van suïcide-ideatie
- Met suïcidaal persoon in contact komen en vragen
 - Hoe wanhopig voelt u zich nu?
 - Hoeveel haast heeft u met uw wens om suïcide te plegen?
 - Wat zou u nu bereiken om dit te doen?
 - Heeft u al plannen gemaakt? Hoe concreet?
- Ernstmaat inschatten:
 1. licht;
 2. ambivalent;
 3. ernstig(wanhopig/plan)
 4. zeer ernstig (wanhopig/blikvernauwd)

Kerkhof & van Heeringen, 2000

Belemmeringen in contact maken

■ Bij patiënt

- Angst voor consequenties
- Angst om grip kwijt te raken

■ Bij hulpverlener

- Angst om probleem groter te maken
- Angst voor consequentie
- Angst voor paternalisme en betutteling
- Angst voor machteloosheid
- Angst voor eigen dood en doodswensen

Steendam, 2010

Pilotstudie over veranderende attitudes

- Attitudes tav bejegening van suïcidaal gedrag van patiënten na gatekeeperstraining
- Populatie: medewerkers jeugdzorg en steunpunt huiselijk geweld
- Bij 35 gatekeepers die een training volgden en voor - en na training de Oordt-vragenlijst invulden
 - 28 vrouwen
 - Leeftijd m = 32 j
 - Sociaal-economisch
 - 15 werkenden
 - 10 studerende
 - 10 overigen: uitkering, huisvrouw

Attitude schaal suïcidaal gedrag

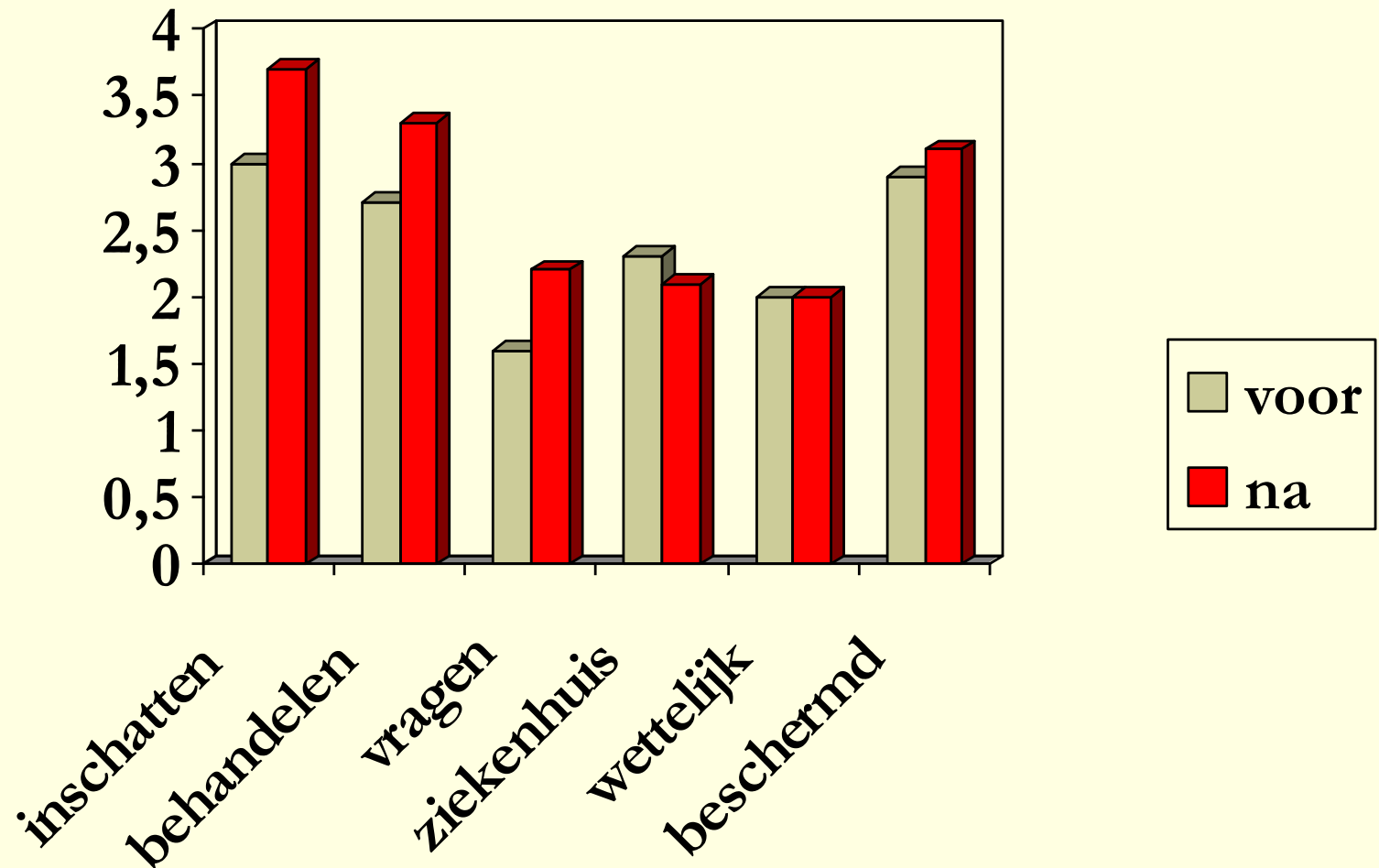
1. *Ik vertrouw op mijn vermogen om succesvol suïcidale patiënten in te schatten*
2. *Ik vertrouw op mijn vermogen om suïcidale patiënten te behandelen*
3. *Ik vind het moeilijk om de patiënt te vragen naar zijn suïcidaliteit.*
4. *Ik vind dat suïcidale patiënten het best behandeld worden met een ziekenhuisopname*
5. *Ik vind dat clinici wettelijk verantwoordelijk moeten zijn voor de bescherming van patiënten tegen zelfbeschadigend gedrag*
6. *Ik vind mijn huidige praktijkvoering voldoende om me te beschermen tegen juridische aanklachten na de suïcide van een patiënt*
7. *Ik vind in de omgang met suïcidale patiënten het inventariseren van risicofactoren het belangrijkste*
8. *Ik vind in de omgang met suïcidale patiënten het hebben van contact het belangrijkste*

Resultaten

- 6 Oordt-vragen: paired t-toets
T= -6.5; df 34, p=0.00
- 2 extra vragen:
T= -.2.3; df 34, p=0.02

Conclusie: (niet gecontroleerd): training van een middag leidt tot attitudeverandering in omgang met suïcidale patiënten

6 Oordt-vragen

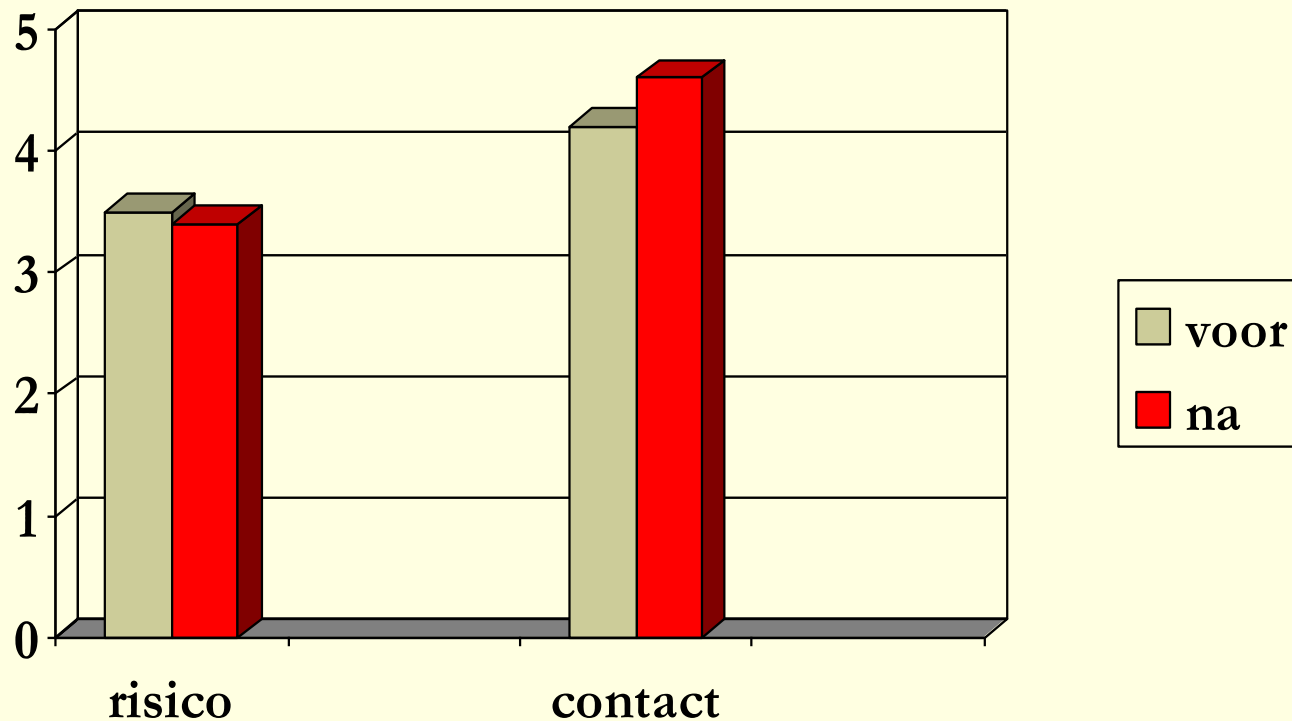
T= -6.5; df 34, p=0.00

Conclusie

- Met name de items 1,2, en 3 die vragen naar het vertrouwen hebben stijgen na de training
- Groep te klein om differentiatie in leeftijd sekse of opleiding aan te brengen.
- Op basis van eerdere studie (N= 149, bij GGZ-medewerkers, De Keijser, 2010)
 - Geen verschillen tussen ervaren en onervaren medewerkers, evenmin tussen jongere en oudere medewerkers t.a.v. zelfvertrouwen (items 1 en 2)
 - Wel vinden jonge/onervaren medewerkers het moeilijker om naar suicidaal gedrag te vragen (item 3).

Contact maken en risico/inschatting

2 extra items

$T = -.2.3; df 34, p=0.02$

Overig onderzoek

- Pilot resultaten in lijn met eerder onderzoek
- Na training wordt significante verbetering gevonden in attitude en zelfvertrouwen
 - *Turnbull & Chalder, 1997*
 - *Samuelsson & Asberg, 2002*
 - *Patterson et al, 2007*
 - *Mc Allister et al, 2009*
 - *Oordt et al, 2009*

Onderzoek: aanvraag bij ZON-MW

Drie deelvragen:

- Is een gatekeeperstraining effectief?
 - *Competentie (vragenlijsten en casesamples)*
 - *Verwijsgedrag*
- Leidt een gatekeeperstraining tot daling in het aantal suïcidepogingen?
 - *SEH-meldingen*
- Is een gatekeeperstraining kosteneffectief?
 - *Quality Adjusted Life Year (QALY)*

Kerkhof, Smit, Steendam ea, 2011

Dank voor uw aandacht

Martin Steendam
Jos de Keijser

Meer informatie

- martin.steendam@ggzfriesland.nl
- jos.de.keijser@ggzfriesland.nl
- www.voorkomsuicide.nl